

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

بنیاد دانشنامه نگاری ایران

دانشنامهٔ خلیج فارس

جلد دوم

(س - ی)

شورای علمی دانشنامهٔ خلیج فارس

۱۳۹۴

دانشنامه خلیج فارس / زیر نظر شورای علمی دانشنامه خلیج فارس؛ دبیران علمی فرج‌اله احمدی، منوچهر اکبری، حسین یکتا؛ ویراستاران علمی فرج‌اله احمدی... [و دیگران].- تهران: بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران، ۱۳۹۴.
ج۲: مصور (بخشی رنگی)، جدول، نمودار (بخشی رنگی).- (کتابخانه بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران؛ ۶۵؛ ۶۶)

ISBN: 978-964-5515-75-9 (دوره)

ISBN: 978-964-5515-74-2 (ج ۲)

Encyclopedia of Persian Gulf

عنوان اصلی:

ویراستاران علمی: فرج‌اله احمدی، کمال پولادی، عبدالرسول خیراندیش، حسین یکتا.

ج. ۱. آ- ژ ج. ۲. س- ی.

۱. خلیج فارس- دایرةالمعارف الف. احمدی، فرج‌اله، ۱۳۳۷- دبیر، ویراستار ب. اکبری، منوچهر، ۱۳۳۵-، دبیر ج. یکتا، حسین، دبیر

د. شورای علمی دانشنامه خلیج فارس ه بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران و. عنوان

۱۳۹۴ ۲۱۳۴/د۲ DSR ۹۵۵/۷۳۵

کتابخانه ملی ایران ۴۱۲۸۳۴۸

حق چاپ برای بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران محفوظ است.

دانشنامه خلیج فارس (جلد دوم «حروف س - ی»)

زیر نظر شورای علمی دانشنامه خلیج فارس

دبیران علمی: احمدی، فرج‌اله؛ اکبری، منوچهر؛ یکتا، حسین

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

ناشر: بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران

چاپخانه: ناب‌نگار

بهای دوره دو جلدی: ۱،۵۰۰،۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-5515-74-2 (vol. 2)

ISBN: 978-964-5515-75-9 (vol.set)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۵۱۵-۷۴-۲ (ج. ۲)

۹۷۸-۹۶۴-۵۵۱۵-۷۵-۹ (دوره)

بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران

نشانی: تهران، سعادت‌آباد، بلوار فرهنگ، خیابان معارف، بن‌بست دانش، پلاک ۱

تلفن: ۲۲۱۲۹۸۲۳۳-۴ نمابر: ۲۲۰۷۳۲۲۷ صندوق پستی: ۱۴۶۵۵-۴۷۸

پست الکترونیکی: info@iecf.ir پایگاه الکترونیکی: www.iecf.ir

شورای علمی دانشنامه خلیج فارس

دانشیار دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران	ابراهیمی، حسن
دانشیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران	احمدی، فرج‌اله
استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران	اکبری، منوچهر
استاد دانشکده جغرافیا دانشگاه تهران	پوراحمد، احمد
استادیار پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی	چگینی، وحید
دانشیار دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز	حیدری، علی‌احسان
استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شیراز	خیراندیش، عبدالرسول
استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران	ظریفیان، غلامرضا
کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری	مسجد جامعی، احمد
استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران	ملکوتیان، مصطفی
استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران	وثوقی، محمدباقر
دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه تهران	یکتا، حسین

دبیران علمی

احمدی، فرج‌اله؛ اکبری، منوچهر؛ یکتا، حسین

ویراستاران علمی

خیراندیش، عبدالرسول	احمدی، فرج‌اله
یکتا، حسین	پولادی، کمال

ویراستاران ادبی

امیرخانی، مسعود	آهنگری، فرشته
شهرباری، شیده	اسمعیلی، اصغر

صفحه‌آرایی

اسدی جوزانی، فرشته؛ شمس‌الله، سهیلا

واژه‌نگاران

اسدی جوزانی، فرشته؛ شمس‌الله، سهیلا؛ نصرتی، گوهر

نمونه‌خوانان

شهرباری، شیده	افشارتاجری، لیزا
قبادیان، فاطمه	اوحدیان، میترا
کریمی، سریر	پژمان، بهاره
گلریز جیرندهی، نسترن	حاجی محمدابراهیم طهرانی، مهید
نیکوکار، مرضیه	شاهمرادی سابق، شهره

کارشناسان دبیرخانه

زارعی خالدآبادی، فریبا؛ سلامت، سعیده؛ فتاحی‌زاده، ابوذر؛ قاسمیان، سلمان؛ قبادیان، فاطمه؛ کریمی، سریر؛ نیکوکار، مرضیه

ناظر چاپ

ابوطالبی، ربابه

مؤلفان

آذر، سعیده	پارسایی، اسماعیل	رنجبر، فیروز	قرسو، مریم
آذرمهر، رامین	پرتو، امین	رئوفی، منوچهر	کاووسی، اکرم
آرین فر، نرگس	پورمحمدی املشی، نصرالله	زارعی، بهادر	کاویانی پویا، حمید
آقاجری، ناصر	پولادی، کمال	زارعی، سیده زهرا	کبریایی، علیرضا
آقایی، سید داوود	پیرمردیان، مصطفی	زرشناس، غلامعباس	کریمی، مصطفی
آموزگار، ژاله	تبریزنیا، مجتبی	زیدی، سمیه	کریمی گیلائی، یاسر
ابراهیمی، نصرالله	تقوایی، شیوا	سایبانی، احمد	کریمیان، حسن
ابراهیمی نژاد، بدرجهان	جاوری، محسن	ستاری، شهلا	کزازی، مهتری
ابوالحسنی، سید رحیم	جعفری دهقی، محمود	سرفراز، علی اکبر	کیان راد، حسین
ابوالقاسمی، علی	جعفری ولدانی، اصغر	سروش راد، علی اکبر	کیمرام، فرهاد
احتشامی، فریبرز	جوادی ارجمند، محمدجعفر	سعیدی نیا، حبیب الله	متصدی زرنندی، علیرضا
احمدی ریشه‌ری، عبدالحسین	چاهیان بروجنی، علی اصغر	سلطانی فرد، هادی	متین فر، عباس
احمدی، حسین	چوبینه، مهدی	شادبوند، قادر	مجتهدزاده، پیروز
احمدی، حمید	حاتمی، امیرحسین	شمسی پور، علی اکبر	محبی درخش، پرستو
احمدی، سارا	حافظی، محمود	شیخ‌الحکمایی، عمادالدین	محسنی ابوالخیری، علیرضا
احمدی، فرج‌الله	حبیبی، احمد	صادقی، راضیه	محسنی زاده، فاطمه
اژدری، دانیال	حسن نیا، محمد	صادقی، مرضیه‌السادات	محمودیان، علی اکبر
اژدری، زهرا	حسین زاده صحافی، حامد	صفورزایی، عبدالله	مرادی، مسعود
اسدی، بیژن	حسین زاده صحافی، همایون	صیادی، پرینا	مشایخی، عبدالکریم
اسدی، حیدر	حسینی حق نواز، منیژه	طباطبایی، سید ابوذر	معینی، الهام
اسدی، معصومه	حسینی، محمدرضا	ظهوری حسینی، سید وحید	مقصودی، مهران
اسکندری نوده، محمد	حیدری مهر، کبری	عادلفر، باقرعلی	ملایی، مصطفی
اصل دهقان، منیژه	خادم صدر، شیما سادات	عباسی، جواد	منتظرالقائم، اصغر
افتخاری، خدیجه	خان بابالو، سعید	عباسی، رحمت‌الله	موحد، علی
افضلی، رسول	خسروزاده، سیروان	عبداللهی، راشد	موسوی نیا، سید مهدی
التیامی نیا، رضا	خلیلی، زهرا	عبدیان، محمد	مولایی، لیلا
الهیاری، محمدرضا	خیراندیش، عبدالرسول	عرب اسماعیلی، محمود	مهمان نواز، محمود
الهیاری، حسن	داروندی، بهزاد	علومی، ابراهیم	مؤمنی، فاطمه
امامی، محمدعلی	دشتکوهی، محسن	علی محمدی، نعمت‌الله	ناصری طاهری، عبدالله
امانی نژاد، پرینا	دولتیاری، سجاد	علیدادی، معصومه	نایب‌پور، محمد
امیری، علی	ذبیحی علی تپه، علی	علیق‌زاده فیروزجانی، ناصر	نجفی، فاطمه
انوری، امیرهوشنگ	رابط، لیلا	عمرانی مجد، عبدالله	نعمت‌پور، طیبه
ایزدی، سحر	ربانی‌ها، مهتاز	غربالی مقدم، یونس	نگارش، حسین
ایمان‌پور، محمدتقی	رجبی، مریم	غفاری، حمزه	نوربخش، حسین
بازماندگان خمیری، احمد	رحیمیان، حسن	فتاحی زاده، ابوذر	نوروزی، حسین
باصفا، حسن	رضاپور، منیژه	فتوت، مهدی	نیامیندی، نصیر
بحرانی پور، علی	رضایی، آمنه	فروزانی، سید ابوالقاسم	نیکنامی، کمال‌الدین
بختیاری، مونا	رضایی، مهدی	فریدی مجید، فاطمه	نیک‌نژاد، علیرضا
بقایی، عباس	رضوانی، محمدرضا	قاسمیان، سلمان	ولی‌نسب، تورج
بنیادی نائینی، عالیہ	رفیعی علوی، بابک	قبادیان، فاطمه	یکتا، حسین
بهروزی فر، مرتضی	رمضان‌زاده لسبونی، مهدی	قرخلو، مهدی	یکتا، فاطمه

رأس النخيمه آن را به عنوان مگان شناسایی کرده‌اند، اما دانیل پاتز، که کاوش‌های بسیار در منطقه داشته، معتقد است مگان نام سرزمین‌هایی وسیع‌تر در شرق سرزمین امارات از جمله سلطان‌نشین عمان بوده است (Sollberger, 1968: 133-135; Potts, 1990: 27-56; Potts, 2009: 247-50; 69). یافته‌های باستان‌شناسی نشان می‌دهد که دو منطقه عبری و أم‌النار در امارات در دوره پیش از هخامنشی از مراکز مهم تولید فلزات بوده‌اند (فرامرزی، ۱۳۸۳: ۴۵). در سروده‌ای سومری در ستایش خدای «انکی» ذکر شده است که کشتی‌ها از مگن و ملوخ یا ملوها فلزات گرانبها به بین‌النهرین می‌آورند (مجیدزاده، ۱۳۷۰: ۲۵۲).

علاوه بر شواهد باستان‌شناسی، به ادعای پاتز، کتیبه‌ای آشوری مربوط به ۶۴۰ پ.م. در نینوا وجود داشته مبنی بر اینکه پادشاه کاده / Qade معادل مگا در کتیبه‌های هخامنشی برای آشور بانیپال خراج فرستاده است. با توجه به اینکه پایتخت کاده، ایزکی / Iz-Ki-e بوده که در حال حاضر در عمان قرار دارد، پاتز معتقد است که کاده آشوری یا همان مگان / مکن سومری باید شامل سرزمین عمان هم بوده باشد (Potts, 2009: 55-56).

پس، مگان در بخش جنوبی تنگه هرمز شامل امارات و حداقل بخش‌های غربی سلطان‌نشین عمان امروزی قرار داشته است. مگان هم از موقعیت راهبردی بازرگانی برخوردار بوده و هم معادن مس داشته که در شهرهای بین‌النهرین از آن استفاده می‌شده است (Ibid: 57).

نام مگان نخستین‌بار در کتیبه سارگون اکدی (۲۲۷۹-۲۳۳۴ پ.م.)، بنیادگذار پادشاهی اکدی، در لاگاش ذکر شده است؛ دایر بر اینکه کشتی‌هایی از مگان و دیلمون / Dilmun - بحرین امروزی - و ملوها / Meluhha (احتمالاً هاراپان در پاکستان) در لنگرگاه‌های لاگاش پهلو می‌گرفتند. (Potts, 1990: 136; Kramer, Weeks, 2004: 15-16; 277-280; 1963) به‌دنبال آن در زمان جانشینان سارگون، در کتیبه‌های مانیشوسو (۲۲۵۵-۲۲۶۹ پ.م.) و نرام سین (۲۲۱۸-۲۲۵۴ پ.م.) و خاندان بعدی اکدی، همچنین در کتیبه گودآ (۲۱۲۴-۲۱۴۴ پ.م.) از مگان مکرر نام برده شده است. مانیشوسو مدعی است که پس از لشگرکشی به انشان، وی به‌سوی دریاهای پایین حرکت کرده که معمولاً در نوشته‌های بین‌النهرین به خلیج فارس و دریای عمان اطلاق می‌شده است. وی پس از گذشتن از آب‌ها ۳۲ شهر را در هم کوبیده و تا کوه‌هایی پیش رفته است که معدن دارند (Glassner, 1989: 181-136; Potts, 1990: 192). البته ادعای فوق تا حدودی بی‌یافته‌های باستان‌شناسی در شمال عمان تأیید می‌شود. در آنجا گورهای دسته‌جمعی پیدا شده که افراد داخل آن ظاهراً بر اثر تهاجم قتل‌عام شده‌اند (Potts, 1986: 275). در چند کتیبه دیگر نیز به اسارت شاه مگان به‌دست مانیشوسو اشاره شده است (King, 1907: 21-2). در زمان گودآ (۲۱۲۴-۲۱۴۴ پ.م.)، که یکی از قدرتمندترین شاهان این سلسله بود، نام مگان دوبار همراه با دیلمون و ملوهای تحت یوغ وی ذکر شده است. همچنین در این نوشته‌ها از واردات

دورات باربوسا در شرح سواحل افریقای شرقی در آغاز قرن شانزدهم میلادی درباره مگادیشو می‌نویسد: «شهر بسیار بزرگ و زیبایی به نام ماگادوکسو مگادیشو وجود دارد که متعلق به مورمه مسلمانان بومی منطقه است و شاهی بر آن حکومت می‌کند و محل دادوستد کالاها بسیار است. کشتی‌ها از سرزمین کامبی و از عدن با انواع کالاها به آنجا می‌آیند. همراه انواع مال‌التجاره‌ها و دیگر کالاها و ادویه‌ها از آنجا طلای فراوان، عاج و موم بسیار می‌برند. همه مردم به زبان عربی تکلم می‌کنند. آنها تیره‌رنگ هستند و برخی هم سفیدرو می‌باشند. امروزه مگادیشو یا مقدشو یکی از بزرگ‌ترین شهرهای سومالی و پایتخت آن است (اطلس راهنمای کشورهای جهان، ۱۳۷۲).

کتاب‌شناسی

- ابن بطوطه، محمدبن عبدالله. ۱۳۶۱، سفرنامه ابن‌بطوطه. ترجمه محمدعلی مرحد، ج ۱، ج ۳. تهران: علمی و فرهنگی.
- ابن خلدون، عبدالرحمن‌بن محمد. ۱۳۵۹، مقدمه ابن‌خلدون. ترجمه محمدپروین گنابادی، ج ۱، ج ۴. تهران: نگاه و نشر کتاب.
- احمد دفع‌الله، دبیق بابکر. ۱۳۸۰، «العلاقات بين الجمهورية الاسلامية الإيرانية و افریقا و الدور المرتقب للجمهورية الإيرانية الاسلامية فی ترسیم الاسلام فی افریقا». مجموعه مقالات روابط فرهنگی - تمدنی ایران و افریقا ۱۱-۱۲ اردیبهشت ۱۳۸۰. [بی‌جا]: مرکز مطالعات افریقا.
- حسن، هادی. ۱۳۷۱، سرگذشت کشتیرانی ایرانیان از دیرباز تا قرن شانزدهم میلادی. ترجمه امید اقتداری، تصحیح احمد اقتداری، تهران: به‌نشر.
- سازمان جغرافیایی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. ۱۳۷۲، اطلس راهنمای کشورهای جهان (دهم، دوم، قاره افریقا). تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- قزوینی، زکریا بن محمد. ۱۳۷۳، آثار البلاد و اخبار العباد، ترجمه جهانگیر میرزا قاجار. تهران: امیرکبیر.
- مارکوپولو. ۱۳۷۱، سفرنامه مارکوپولو، ترجمه منصور سجادی و آنجلا دی جوانی رومانو، ج ۲. تهران: بوعلی.
- Abdolaziz, Mohammed Hassan. 2001, *Historical, Economic and Cultural Relation Between Iran and the East African Coast, with Special Reference of Kenyan/Iranian Relations*, First Seminar on Cultural and Civilisational Relations between Iran and Africa, Tehran, 1st and 2nd May.

باقرعلی عادلقر

مگان (مگن) / Magān (Makkan)

نام قدیمی بخش‌هایی از شبه‌جزیره مسندم و عمان در تمدن اکد.

مگان نام قدیم بخش جنوبی تنگه هرمز در خلیج فارس بوده که در زبان سومری به‌صورت مگان، در زبان اکدی مگن، در کتیبه‌های هخامنشی به‌صورت مگا، در زبان عیلامی مکاش و در زبان یونانی مکه آمده است. ساسانیان بخش جنوبی خلیج فارس حداقل شبه‌جزیره قطر و جنوب عمان را مازون / Mazun می‌نامیدند (Potts, 1985: 81-95; Potts, 2009: 53-57). هرچند که بعضی به‌علت یافته‌های باستان‌شناسی در تل‌ابرق بین شارجه و

لوریم، ج.ج. ۱۹۹۲، *الدلیل الخلیج، القسم الجغرافیا. قطر: دیوا الامیری*
الاطباعة والنشر.

مجیدزاده، یوسف. ۱۳۷۰، *تاریخ و تمدن بین‌النهرین*. تهران: نشر
دانشگاهی.

Cleuziou, S. 1992, *The Oman Peninsula and Indus Civilization: A
Reassessment*. Poona Man and Environment XXVII.

Glassner, J. J., 1989, 'Mesopotamia Textual Evidence on
Magan/Makan in the Late 3rd Millennium BC'. in P. M. Costa
and M Tosi(eds), *Oman Studies Series Orientale Roma*
LXIII, Rome: Instituto Italiano per il Medio ed Estremo
Oriente, pp. 181-192.

King, Leonard William. 1907, *Chronicles Concerning Early
Babylonian Kings*. London: Luzac and Co.

Kramer, Samuel Noah. 1963, *The Sumerians*. Chicago:
University of Chicago Press.

Nayeem, Mohammad Abdollah. 1992, *the United Arab Emirates*.
Riyadh: University of Riyadh.

Postgate, Nicholas. 1992, *Early Mesopotamia: Society and
Economy at Dawn of History*. London: Rutledge.

Potts, Daniel T. 1985, "From Qade to Mazun: Four Notes on
Oman C. 700 BC to 700 AD Muskat", *Journal of Oman
Studies*. pp. 81-95.

_____ 1986, 'The Booty of Magan'. *Orini Antiquvs*. XXV.

_____ 1990, *the Arabian Gulf in Antiquity*. Oxford: Clarendon
Press.

_____ 1993, Excavation at Tell Abraq, in *Art and Islamic
World*. no. 23.

_____ 2009, 'The Archaeology and Early History of the
Persian Gulf', In: *The Persian Gulf in History*, edited by
Lawrence. Cr. Potter, Published by Palgrave macmillan:
pp. 27-50.

Sollberger, E. 1968-69, 'The Problem of Magan and Meluhha',
Bulletin of Institute of Archaeology, pp. 8-9.

Weeks, Lloyd R. 2004, *Early Metallurgy of the Persian Gulf,
Technology, Trade and Bronze Age World*. Boston: Bill
Academic Publisher.

محمدتقی ایمان‌پور

ملک دینار غَز / Malek Dinar Ghuzz

از امرای تورکان غز در کرمان و سواحل دریای عمان در دوره سلجوقی.

عمادالدین دیناربن محمد از امرای طوایف غز بود که در دوره
سلطنت سلطان سنجر سلجوقی از ماوراءالنهر به نواحی شمالی
خراسان کوچ کردند (منشی کرمانی، ۱۳۶۲: ۱۹۰؛ مصاحب،
۱۳۸۳: ۲۸۴۹). پس از چندی، به‌علت کشته شدن حاکم بلخ
به‌دست آنها، سلطان سنجر برای گوشمالی به دفع آنها اقدام کرد.
اما در نبردی که میان غزها و سلطان سنجر درگرفت، سنجر شکست
خورد و به اسارت غزها درآمد (ابوزید، ۱۳۸۳: ۱۴۷؛ ستارزاده،
۱۳۸۶: ۱۴۳). اسارت سنجر سه سال به‌طول انجامید تا اینکه
توانست خود را از اسارت برهاند، اما مدتی بعد از دنیا رفت و
قلمروش میان فرماندهان و بزرگان سلجوقی تقسیم شد. در این
بین یکی از فرماندهان او به نام مؤیدالدین آی‌ابه بر خراسان دست
یافت و در ظاهر در همین زمان ملک دینار به مؤید می‌پیوندد و با
دختر او ازدواج می‌کند (ابوزید، همان: ۱۵۰).

چوب، سنگ و فلزات برای زیباسازی معابد و کاخ‌ها از مگان به
لاگاش سخن رفته است. همین مسئله در زمان خاندان سوم شاهان
اور بعد از گودآ تکرار شد و در همه اینها از واردات چوب، مس،
سنگ‌های قیمتی از این سرزمین به بین‌النهرین سخن رفته است.
حتی از حضور بازرگانی به نام لو- انلیلا / Lu-Enlilla از شهر اور
در این مبادلات تجاری نام برده شد که به بازرگانی در دریاهای
دور شهرت داشت (Potts, 2009: 54; Nayeem, 1992: 291).

در بسیاری از نوشته‌های این دوره به تجارت مس، عاج،
چوب و سنگ‌های قیمتی از مگان به بین‌النهرین و آوردن روغن و
غلات از بین‌النهرین به مگان سخن رفته است (Ibid: 291). در
یک سروده سومری آمده: «سرزمین‌های مکن و ملوخ چشم به من
دارند/ کشتی‌ها از مکن تا بلندای آسمان بار شده‌اند/ قایق‌ها از
ملوخ طلا و نقره حمل می‌کنند (مجیدزاده، همان: ۲۵۳-۲۵۲).

در این دوره، مگان همچنان به‌منزله مرکزی تجاری و ارتباطی
با دیگر نواحی و سرزمین‌های دور و نزدیک در ارتباط بود. به‌ویژه
بسیاری از کالاهای صادراتی مانند چوب و عاج جزء کالاهایی بود
که از هندوستان یا هاراپان و دیگر نواحی شرق به مگان وارد
می‌شد (Cleuziou, 1992: 98; Nayeem, Ibid: 293).
کاوش‌های انجام شده در امارات و عمان نشان می‌دهد که مگان
علاوه‌بر ارتباط دریایی با بین‌النهرین در غرب و دره‌های رود سند
در شرق، با بخش‌های شمالی خلیج فارس و داخل ایران چون
ایلام، تپه یحیی، بمپور، شهر سوخته و بلوچستان هم ارتباطات
تجاری مداوم داشته‌است. وجود سنگ صابونی شناسایی شده
خصوصاً در جیرفت، ایلام و تپه یحیی و وجود سفال‌های کفتری
در تل ابراق شاهد این موضوع است (Potts, 1993: 434; Nayeem, Ibid: 299; Potts, 2009: 116-117).

مگان هرچند در مقام مرکز تجارت و اقتصاد در خلیج فارس
به بقای خود ادامه داد، اما ارتباط آن با بین‌النهرین با نوسان همراه
بود. مثلاً در دوره اول، از اواخر هزاره سوم تا اوایل هزاره دوم، با
بین‌النهرین ارتباط مستقیم داشت و نامش در این سال‌ها، مرتب در
اسناد بین‌النهرین در کنار مراکز تجاری نظیر دیلمون/ بحرین و
ملوها تکرار می‌شود. اما در اواسط هزاره سوم، دیگر از نام مگان
در متون بین‌النهرین اثری نیست بلکه بیشتر نام دیلمون دیده
می‌شود که نشان می‌دهد در این زمان تجارت بین مگان و
بین‌النهرین از طریق دیلمون انجام می‌شده است (Postgate, 1992: 292;
Q1B; Nayeem, Ibid: 292). تا دوره هخامنشی دیگر اسمی از
مگان مطرح نیست تا اینکه سرانجام در این دوره بار دیگر از
مگان/ مگان نامی به میان می‌آید. در زمان ساسانیان، مگان که «مازون»
نامیده می‌شود جزء متصرفات است و حتی در سکه‌های شاهپور
دوم در تل ابرق هم از آن یاد شده است (Potts, 2009: 114). تا
دوره اسلامی نیز مگان تحت سلطه ایرانیان بود.

کتاب‌شناسی

فرامرزی، احمد. ۱۳۸۳، *عمان*. به‌کوشش حسن فرامرزی، ج ۲. قم:
همسایه.